

Bir Ahıskalı İçin Rus Ne Diyor Gürcü Ne Diyor?

Orhan URAVELLI

İslâm Süleymanov, vatanına dönemeyen ve doğduğu köyün hasretiyle bu dünyadan göç eden binlerce Ahıskalıdan biri. Fergana olaylarından önce, 1988 yılında Rus *Trud* gazetesinin muhabiri kendisiyle konuşmuş. Gazete de onun anlattıklarına kendi yorumlarını ilâve ederek yayımlamıştı. Bu röportajda İslâm amca, Ahıska Türklerinin duygu ve düşüncelerine tercüman olmuştu.

Haksız yere yurdundan yuvasından koparılan bir halkın ıstırabını anlamak istemeyen bazı Gürcü Kartvel kalemşorları, bu röportajı hazmedememiş, ipe sapa gelmez ifadelerle cevap yazmışlardı. Bu cevap yazısı, onların tedavisi olmayan şovenlik hastalığını da ortaya koymaktadır.

Biz sadece İslâm amcanın ruhunun şâd olmasını dileyerek hiçbir yorum eklemeyen her iki yazının tercümesini okuyucularımıza sunuyoruz.

Olaylar, insanlar ve şerefli ad

Kararlar ve kararnameler, talimatlar, yönergeler... Bütün bunlara gerek görmedik. Sadece bir kişinin hayatını ele aldık. Ve bütün halkın kaderi ortaya çıktı. İşte size bir Sovyet insanının hayat hikâyesi: İslâm Süleymanov, Gürcistan SSC Ahıska ilçesinde dünyaya gelmiş, bugün Özbekistan'ın Andican vilâyetinde Savay çiftliğinde oturan bir Türk'tür, Sovyet Türkü.

Gazetemizin notu: Meskhetiya-Cavakhetiya, Gürcistan'da tarihi eyaletlerden biridir. Gürcü ve Türklerin oturduğu bir bölgeydi ve Ekim devriminden sonra (1917) bölgede Sovyet yönetimi kuruldu. 30'lu yıllarda Meskhetiya'da ilk kolektif çiftlikler kuruldu, Sovyet düzeni yerleşti...

İslâm Süleymanov: 1928'de köyümüzde kolektif çiftlik kuruldu. Durumumuz o dönemin şartlarına göre fena değildi. 1932'de babam Bolşevik Partisi üyeliğine kaydoldu. Gürcülerle iyi geçiniyorduk, anlaşıyorduk, mesele çıkmıyordu. Sınır bölgesi olduğundan babam

silah taşırdı. Bazı zenginler ve din adamları Türkiye'ye kaçıyorlardı. Dağlarda eşkiyalar hala vardı. Babam bir seferinde onlarla çatışmada yaralanmıştı. Gürcüler kendilerini kurtarmışlardı.

Gazetemizin notu: 1941'de Almanya ile savaş başlayınca, Türk gençlerini de Sovyet ordusuna çağırdılar. Yaklaşık 40 bin Türk askere alındı. Onlar Kızılordu saflarında Alman Nazi ordularıyla savaştilar, Sovyetler Birliği Kahramanı (Gazisi) unvan ve madalyası alanlar bile oldu. 26 bin şehit verdiler.

İslâm Süleymanov: Savaştan önce Eğitim Meslek Yüksek Okulundan mezun olmuştum. Köyümüzde öğretmenliğe başladım. 1939'da askere alındım ve savaş başladığında Ukrayna'da askerdim. Topçu mürettebatındaydım. Ric'at faciasını yaşadım. Ordumuz çekilirken büyük zayıat veriyordu. Bir köyde yaralandım... Revirler, hastaneler. Altı ay kadar tedavi gördüm ve yeniden cepheye döndüm. 1944 sonlarından itibaren evden gelen mektuplar kesildi. Mektuplarım ve sorularım hep cevapsız kaldı. Kafam karışıyor, bir netice çıkaramıyordum. Derken savaşı kazandık. Mutluluktan uçan, zaferden eve dönen bir askeri düşünün... Köye döndüm, Ahıska'ya ve...

Gazetemizin notu: 14 Kasım 1944'te merkezin emriyle bölgedeki Türkler, Orta Asya cumhuriyetlerine sürüldüler. Bunun sebebi açıklanmıyordu. Bugün bile söz konusu sürgüne esas oluşturan belgeler yayınlanmamıştır. Toplanmak için iki saatlik süre tanınmıştı. Soğuk hayvan vagonlarına doldurulan ihtiyaçlar, çocuklar ve kadınların sürgün yolu bir ay kadar sürdü. Hastalık, açlık ve soğuktan on dört bin kişi öldü. Trenler Türkleri, Ahıska-Tiflis-Gence-Bakü-Derbent-Astrakhan-Guryev (Atrau)-Kızılorda demiryolu güzergâhıyla Orta Asya'ya götürüyordu. Tahminen 110 bin kişi sürülmüştü.

İslâm Süleymanov: Köyde kimse kalmamıştı, bütün yakınlarım sürülmüştü. Oradaki Gürcü komşularım faciayı bize anlattılar. Halkım, annem, babam, kız kardeşlerim, hepsi sürülmüştü. Özbekistan'a gitmek üzere derhal yola çıktım. Ne mutlu bana ki, hayattaydılar. Sürgünün ilk yılları çok ağır geçti. Savaş yüzünden ülke çökmüştü, sefalet ve yokluk her tarafta görülüyordu. Özbekler bize kucak açtılar. Evlerini, ocaklarını, ekmeklerini bizimle paylaştılar. Ama biz sürülmüş halk olarak suçlu muamelesi gördük ve mecburî iskâna tabii tutulduk.

Ben samimi söylüyorum. **Stalin**'e halk da, ben de ilâh gibi tapardık. Bize göre bu işi yapması mümkün değildi. Belki de **Beria** ve başka hainler

onu yalanla ikna etmiş, Almanya faşistleriyle yakın ilişkileri bulunan Türkiye ile bizim Ahıska'daki Türklerin gizli ittifak yaptıklarına dair iftiralarla büyük önderi inandırmışlardı. İyi de bu önderimiz böylesine saf mıydı? Üstelik Türkiye ile kimler ittifak kuruyordu? İhtiyaçlar, kadınlar ve çocuklar mı? Çünkü 18-45 yaş arasındaki bütün erkekler askere alınmıştı. Peki, tehlike nasıl ve nereden gelebilirdi? Kısacası, bizi özel komutanlıkta kaydedip serbest dolaşmamızı yasakladılar. Cephede savaşmış, yara almış, madalya kazanmıştım. Parti üyesiydim. Devlet bana silah vermiş ve güvenmişken, bütün halkıma ve bana şimdi bir sürü canıymış gibi kamp hayatı yaşıtıyordu. Hata falan değildi bu. Birileri, o bölgede Türklerin kökünü kurutmayı amaç edinmişti. İzin kâğıdı almadan iskân yerinden dışarı çıkamazdık, kimliğimiz yoktu. Komşu köye, şehre, hastaneye, her yere izin almak gerekiyordu...

Gazetemizin notu: 1956'da XX. Kongrede Stalinizm tasfiye edildikten sonra sürülen milletler, ayrıca Türkler SSCB içinde serbest dolaşım hakkına kavuştular. Fakat Ahıska'daki köylerine dönüş yasaktı.

İslâm Süleymanov: Evet, 1956'dan sonra dolaşım serbestliği geldi, fakat yurdumuz Ahıska kapısı hâlâ kilitliydi. Bazı Türkler Orta Asya'dan

Özbekistan-Buhara/1950:
Kızıltepe Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni
Uravelli Meheddin Bekiroğlu (sağdan ikinci),
Özbek ve Ahıskalı öğrencilerle.

Azerbaycan ve Kuzey Kafkasya gibi yerlere göç ettiler. Oysa Gürcistan'a dönebilirdik, fakat ilgili merciler ve Gürcü halkı bizi istemiyordu. Ahıska sınır bölgesiydi ve KGB'ye bağlı sınır kuvvetlerinin dışında kimse oraya müdahale edemezdi. Sınır şeridi Türkiye sınırından Borjom'a kadar 60 km genişlikteydi. O şerit, Sovyet toprağı olmasına rağmen Sovyet vatandaşları oraya sadece izin kâğıdı ve davetiye ile girebilirdi. İyi de, bizi Ahıska'dan kim davet edecekti?

Gazetemizin notu: Gürcistan, son yıllarda Türklerin yoğun talepleri ve Moskova'nın tavsiyeleri doğrultusunda Cumhuriyet Çalışma ve Sosyal Güvenlik Gn. Md. kanalıyla Gürcistan'a 1988 yılı içinde 300 aile almayı kararlaştırmıştır. Bunların çok az bir kısmı Ahıska bölgesine iskân edilecek. Üstelik dönmek isteyen on binlerce insan var. Böyle bir mesenin çözümü devletin katkılarıyla mümkün olabilir. Öte yandan Gürcistan kamuoyu, Ahıska'da oturan halk, Türklere karşı önyargılıdır.

İslâm Süleymanov: Gerçekten de Gürcistan'da Ahıska Türkleri ve genelde Türkiye hakkında bir sürü önyargı var. Sanki biz suç işlemişiz! Çok eskiden tarih içinde meydana gelmiş savaş ve işgallerden biz mi sorumluyuz? Bence, Türkler ve Gürcüler sık sık bir araya gelip iyi niyetle görüşmeler yapmalıdırlar. Yoksa sonuç alamayız. **Biz ayrıca, özel haklar, özerklik, arazi istemiyoruz. Sadece köylerimize dönmek istiyoruz.**

Gazetemizin notu: Özbekistan'da oturan Türklerin hepsi Ahıska'ya dönmeyi düşünmüyor. Bazıları artık alışmışlar, düzen kurmuşlar. Ama bazı lider geçinen halk kurtarıcıları bütün Türkler adına konuşuyorlar, bütün halkın adına Gürcistan'dan hak ve ayrıcalık istiyorlar. Bu liderler miting ve toplantılar yapılması için halka baskı yapıyor, imza topluyor, Ahıska'ya dönmek istediklerine dair her Türk'ten dilekçe almaya çalışıyorlar...

İslâm Süleymanov: İçimizde bütün halkın adına konuşan düzmece liderler ne yazık ki vardır. Fakat genelde kararı halk kendi verecektir. Umarım, aklın yolu birdir.

Moskova-Taşkent-Andıcan.
Trud'un Özel Muhabiri V. Galenkin
TRUD Gazetesi, 08.09.1988, Moskova.

Gürcistan'dan cevap:

Trud gazetesinin 8 Eylül 1988 tarihli sayısında gazetenin özel muhabiri V. Galenkin'in **Olaylar, insanlar ve şerefli ad** başlıklı yazısı yayımlanmıştır. Ne var ki "şerefli ad" ifadesinin yer aldığı yazıda dürüst ve gerçekçi yaklaşımdan uzak hususlar gördük. Her şeyden önce söz konusu yazı, Moskova, Taşkent ve Andıcan şehirlerinde edinilen bilgiler esas alınarak yazılmıştır ve bir zamanlar Gürcistan'da oturan "Sovyet Türkleriyle" ilgilidir. Ama Sayın V. Galenkin Gürcistan'ı ziyaret etmemiştir. Hâlbuki Gürcülerin bu halkla ilişkileri ve yaklaşımları da yazıda önemli yer tutmaktadır.

Öte yandan gazeteci yazar, Gürcistan tarihinin ilgili dönem ve sayfalarını kendisi araştırmamıştır ve sadece yazıda adı geçen İslâm Süleymanov'un asılsız ve çelişkili hatıra ve yorumlarını esas almıştır. Aslında adı geçen köylünün amatör değerlendirmelerini anlayışla karşılayabiliriz. Bizi asıl hayrete düşüren o yazıdaki gazetenin yorumları diye sunulanlardır. Şu acayip bilgiye ne dersiniz:

"Meskhetiya-Cavakheti, Gürcistan'ın bölgelerinden biridir. Bu bölgede Gürcüler ve Türkler oturmaktaydı (!)"

Bugünkü Gürcistan'ın Ahıska, Ahılkelek, Adıgen, Aspinza ve Bogdanovka ilçelerini kapsayan ve bir kısmı Gürcistan sınırları dışında kalan Meskheti, tarihte Samtskhe-Cavakheti olarak bilinir. Burada Gürcü ve Türklerin oturduğuna dair bilgi ise tamamen asılsızdır. Görünen o ki, söz konusu yorumu yapan sayın gazete mensubu, etnik ve millî anlamda (din hariç!) gerçek Osmanlı Anadolu Türkü olan nüfusun Meskheti'de hiçbir zaman oturmadığını ve iskân edilmediğini bilmiyor. Meskheti'de sadece az sayıda göçebe Terkekeme aşireti yerleşmiştir ve bu da 18. yüzyıla rastlamaktadır. Bunların dışında Türk kökenli kimse Gürcistan'da oturmamıştır.

Gazete uzmanının ikinci ve üçüncü yorumları ise bir dereceye kadar İ. Süleymanov'un anlattıklarıyla sulandırılmıştır. Fakat bu yorumlara bile kargalar güler. Çelişkiler ortadadır. 40 bin kişinin Almanya savaşına katıldığı belirtiliyor ve sonra da yaklaşık 110 Bin kişinin Ahıska'dan sürüldüğü iddia ediliyor. Demek ki nüfusun

neredeyse yüzde 40 kadarı askere alınmış. Aslında sürülenlerin sayısı 125 bindir, bunların 115 bini Müslüman Gürcü (Meskh Müslüman), 7 Bini Terekeme (Karapapak) ve 3 bini de Kürttür.

Yoldaş İ. Süleymanov'la tartışmak istemiyoruz, fakat onun hikâyesinde de birçok yanlış ve asılsız hususlar yer almaktadır. Kimse başkasının millî veya etnik bilincine saygısızlık edemez ve bu sebeple baskı yapamaz. İ. Süleymanov kendisinin Türk olduğunu söylüyor, Türk bilincine sahiptir ve Türk kalmak istiyor. Ve bunlardan dolayı kuşkusuz Türk'tür. Fakat ne Süleymanov ne de gazeteci yazarlar, başka kişilerin milliyeti, etnik kimliği konusunda karar veremezler ve onların milliyetini belirleyemezler. Bir Türk olarak Gürcistan'dan sürülen bütün Ahiskalıları Türk sayan İ. Süleymanov'u anlamakta zorluk çekmiyoruz, çünkü onun Türkçülüğü bu durumda tabiidir. Ama gazetenin ve Sayın V. Galenkin'in tutumunu nasıl açıklayabiliriz? Gazete, "Son yıllarda alınan kararlar sayesinde yüzden fazla Türk ailenin vatanlarına döndüğünü" yazıyor. Türkler, diyor, Sayın Galenkin! İyi de kim bu Türkler? Bahsettiği bin yüz aileden soruldu mu kim oldukları? Onlar kendilerini Gürcü (Müslüman Meskh) saydıkları için geliyorlar. Onların ulusal kimliğini gazeteciler belirleyemez.

Öte yandan bu yoldaşlar, Gürcistan'da yerli halkın Türklere karşı önyargılara sahip olduğunu yazıyorlar. Onlara göre Gürcü halkı, Türklerin dönmesini istemiyormuş ama Türklerin dönüş hakkı, uluslararası ilkeler ve normal anayasa hükümlerinden kaynaklanıyormuş. Derken burada ilginç bir husus var. **Madem Gürcistan Türkleri geri almak istemiyor, neden ve kim Gürcistan'ı buna zorlayabilir?**

Gürcü halkının izni olmaksızın kimse Gürcistan'a gelemmez ve iskân edilemez. Zira bu, Gürcülerin ulusal egemenlik hakkından doğan bir husustur.

V. Galenkin ve İ. Süleymanov, hiçbir delil ve ispat ortaya koymaksızın şöyle yazıyorlar: "Gürcüler, Ahıska'daki Türklerin Türkiye ile işbirlikçilik yüzünden sürüldüklerine inandırılmış ve kandırılmışlardır. Bu sebeple Gürcüler, Türklerin haksızlık yapılarak değil, açık gerekçeler ve yeterli argümanlar bulunduğu için sürüldüğüne emindirler." Aynen böyle yazıyorlar! Oysa bunun adı adi yalandır! V. Galenkin, Gürcülerin bu konuda ne düşündüklerini bilemez ve Moskova-Taşkent-Andican güzergâhında zaten bilemezdi. Böylesine karmaşık bir meselede söz konusu güzergâh ona hiçbir şekilde avantaj sağlamazdı. Gürcistan'dan sürülen nüfusun ezici çoğunluğu, yaklaşık %90 kadarı Gürcülerin Meskh boyundan olup diğer Gürcülerden sadece Müslüman oldukları için farklıdır. 16.-17. yüzyıllarda Türkiye onları zorla İslâmlaştırmıştır... Zaten burada tarihe girmiyorum ve V. Galenkin'e Gürcistan hakkında daha tutarlı bilgi edinmesini istiyorum. Başka bir önemli hususu da vurgulamak gerekir. Biliyoruz ki savaş yıllarında Gürcistan'dan sadece Meskhler veya gazetecinin belirttiği gibi Türkler değil, aynı şekilde Rumlar, Almanlar, Kürtler de sürülmüştür. Acaba neden bu gruplardan hiç biri Gürcistan'ı vatan olarak görmüyor da, nedense sadece Türkler birbirine girip telâşa düşüyorlar? Neden sadece onlar, Gürcistan'ı vatan sayıyorlar kendilerine? Üstelik sadece Türkiye ile sınırdaki Ahıska bölgesine dönmek istiyorlar, Gürcistan'ın diğer yerlerini ise istemiyorlar! Çok ilginç değil mi?

Sayın V. Galenkin'in anlayacağı gibi bu mesele onun yazdığı kadar basit değil ve Moskova'da oturmakla bizim etnik sorunlarımızı çözemezsiniz.

Trud gazetesinin söz konusu yayını hakkında biz Gürcüler, sadece bunları düşünüyoruz.

Literaturnaya Gruziya Dergisi
Sayı 9, Eylül 1988, s. 98-101

Bizim Ahıska
Ahıska Türklerinin sesidir.
Okuyunuz, okutunuz.

bizimahıska@ahıska.org.tr - www.ahıska.org.tr

